
Vergaderjaar 2023–2024

XIII **Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII) voor het jaar 2023 (wijziging samenhangende met Miljoenennota)**

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

A.	ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL	3
B.	BEGROTINGSTOELICHTING	4
1	Leeswijzer	4
2	Beleidsartikelen	5
2.1	Beleidsartikel 1 Goed functionerende economie en markten	5
2.2	Beleidsartikel 2 Bedrijvenbeleid: innovatie en ondernemerschap voor duurzame welvaartsgroei	7
2.3	Beleidsartikel 3 Toekomstfonds	11
2.4	Beleidsartikel 4 Een doelmatige energievoorziening en beperking van de klimaatverandering	14
2.5	Beleidsartikel 5 Een veilig Groningen met perspectief	22
2.6	Beleidsartikel 6 Bijdrage Nationaal Groeifonds	26
3	Niet-beleidsartikelen	27
3.1	Artikel 40 Apparaat	27
3.2	Artikel 41 Nog onverdeeld	28

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Wetsartikelen 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van [artikel 2.3](#), eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2023 wijzigingen aan te brengen in de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat;

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

Mede namens de Minister voor Klimaat en Energie,

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,

M.A.M. Adriaansens

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1 Leeswijzer

Ondergrenzen toelichtingen

Voor het toelichten van de begrotingsmutaties zijn in deze eerste suppletoire begroting de ondergrenzen gehanteerd zoals opgenomen in de onderstaande tabel.

Tabel 1 Ondergrenzen conform RBV

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 en < 1000	5	10
=> 1000	10	20

In sommige gevallen, waar politiek relevant, worden ook posten toegelicht beneden deze ondergrenzen.

2 Beleidsartikelen

2.1 Beleidsartikel 1 Goed functionerende economie en markten

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 2 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 1 (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties Suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	376.572	- 1.440	375.132
Uitgaven	328.784	- 2.465	326.319
Subsidies (regelingen)	50.032	- 17.860	32.172
Cyber security	534	17	551
Subsidiemaatregel telecom Caribisch Nederland	3.500	499	3.999
EU-cofinanciering Digital Europe	25.027	- 19.228	5.799
Beter aanbesteden	306		306
NGF - project AiNed	15.027		15.027
NGF - project Nationaal Onderwijslab	5.638	852	6.490
Opdrachten	26.801	3.811	30.612
Onderzoek&opdrachten	3.099	3.878	6.977
Beleidsvoorbereiding en evaluaties Veiligheid en Frequenties	3.660	152	3.812
Digital trust centre	3.800	- 2.375	1.425
Cyber security	7.603	219	7.822
ICT beleid	5.564	374	5.938
CSIRT - DSP	1.040	1.093	2.133
Nationaal Groeifonds	2.007	104	2.111
Vervolgprogramma beter aanbesteden	28	366	394
Bijdrage aan agentschappen	62.079	179	62.258
Bijdrage RVO.nl	20.677	179	20.856
Bijdrage RDI	41.402		41.402
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	185.248	11.046	196.294
Bijdrage Metrologie	11.565	765	12.330
Raad voor de Accreditatie	1.390	71	1.461
Bijdrage ACM	802	46	848
Bijdrage aan het CBS	171.491	10.164	181.655
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	4.624	359	4.983
Bijdrage Nederlands Normalisatie Instituut	1.239	166	1.405
Bijdrage aan internationale organisaties	3.385	193	3.578
Ontvangsten	41.934	135.979	177.913
Ontvangsten ACM	162		162
Ontvangsten High Trust	40.200		40.200
Diverse ontvangsten	1.572	135.979	137.551

Tabel 3 Uitsplitsing verplichtingen (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	376.572	- 1.440	375.132
<i>waarvan</i> garantieverplichtingen			
<i>waarvan</i> overige verplichtingen	376.572	- 1.440	375.132

Toelichting

Verplichtingen

Het verplichtingenbedrag in 2023 is verlaagd met € 1,4 mln. Dit is het saldo van onder meer de volgende mutaties:

- Een verlaging van € 19,5 mln voor Digital Europe. Dit betreft een schuif naar de jaren 2025 tot en met 2028 op basis van de verwachte projecten uit de werkprogramma's van de Europese Commissie.
- Een verhoging van € 10,2 mln van het budget voor het CBS. Dit betreft loon- en prijsbijstelling.

Uitgaven

Subsidies

EU-cofinanciering Digital Europe

Dit betreft een schuif van verplichtingen- en kasbudget naar de jaren 2025 tot en met 2028 op basis van de verwachte projecten uit de werkprogramma's van de Europese Commissie.

Bijdrage aan ZBO's/RWT's

Bijdrage aan het CBS

Dit betreft de uitkering van de loon- en prijsbijstelling.

Ontvangsten

Diverse Ontvangsten

Dit betreft de ontvangsten van de landelijke veiling FM-frequenties die in de zomer van 2023 heeft plaatsgevonden. Hiermee is in totaal € 152,8 mln opgehaald. Hiervan wordt € 120,2 mln in 2023 uitbetaald aan EZK. Daarnaast heeft EZK € 15,8 mln ontvangen voor de verlening van vergunningen voor de FM-frequenties over de periode 2022-2023.

2.2 Beleidsartikel 2 Bedrijvenbeleid: innovatie en ondernemerschap voor duurzame welvaarts groei

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 2 (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Supplettoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties Supplettoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand supplettoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	5.664.517	- 284.290	5.380.227
Uitgaven	3.349.275	- 163.668	3.185.607
Subsidies (regelingen)	1.972.263	- 189.992	1.782.271
MKB-Innovatiestimulering Topsectoren (MIT)	4.969	606	5.575
Eurostars	21.252	579	21.831
Bevorderen ondernemerschap	14.946	6.615	21.561
Cofinanciering EFRO	26.477	5.001	31.478
Bijdrage aan ROM's	9.870	1.483	11.353
Verduurzaming industrie	58.905	2.905	61.810
Startup beleid	12.580	- 1.514	11.066
Urgendamaatregelen Industrie	5.200	593	5.793
Invest-NI	11.090		11.090
Tegemoetkoming vaste lasten	291.120		291.120
Europees Defensie Fonds cofinanciering	10.275	221	10.496
Tegemoetkoming vaste lasten Startersregeling	4.000		4.000
Infrastructuur duurzame industrie (PIDI)	1.200		1.200
Herstructurering winkelgebieden	16.038	585	16.623
R&D mobiliteitssectoren	33.848		33.848
SEG	9.592		9.592
NGF - project Groenvermogen van de Nederlandse economie	316.393	- 1.517	314.876
NGF - project Health-RI	12.000		12.000
NGF - project RegMed XB	7.111		7.111
NGF - project QuantumDeltaNL	105.507	- 23.000	82.507
NGF - project Oncode-PACT	65.926		65.926
NGF - project Circulaire Plastics	79.290	- 1.750	77.540
NGF - project NXTGEN HIGH TECH	142.548	- 1.100	141.448
NGF - project PhotonDelta	75.119		75.119
NGF - project Opschaling PPS beroepsonderwijs	41.500	- 250	41.250
IPCEI Cloudinfrastructuur en services	10.383	1.275	11.658
IPCEI Micro elektronica	2.999	5.203	8.202
Aanvullende tegemoetkoming evenementen	1.454		1.454
Investerings Verduurzaming Industrie - Klimaatfonds	40.066	- 14.095	25.971
EuroHPC	5.000	136	5.136
EuroQCI	5.000	- 2.164	2.836
Tegemoetkoming Energiekosten	500.000	- 170.000	330.000
Brexit Adjustment Reserve	19.789	- 524	19.265
Overig	10.816	720	11.536
Leningen	160.000	- 30.000	130.000
Qredits	100.000	- 30.000	70.000
NGF project PhotonDelta leningen	60.000		60.000
Garanties	112.195	0	112.195

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties Suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
BMKB	40.328		40.328
BMKB groen	1.900		1.900
Groefaciliteit	8.222		8.222
Garantie Ondernemersfinanciering	11.745		11.745
Garantie Ondernemersfinanciering Corona	50.000		50.000
Opdrachten	16.147	- 2.002	14.145
Onderzoek en opdrachten	5.936	738	6.674
Caribisch Nederland	809	- 73	736
Regeldruk	4.136	- 1.138	2.998
Budget Samenwerking regio	890	- 29	861
Small Business Innovation Research	1.345	31	1.376
Stikstofaanpak piekbelasters industrie	3.031	- 1.531	1.500
Bijdrage aan agentschappen	175.218	7.474	182.692
Bijdrage RVO.nl	174.513	7.434	181.947
Bijdrage RDI	705	40	745
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	397.809	27.317	425.126
Bijdrage aan TNO	221.913	17.244	239.157
Kamer van Koophandel	149.495	13.045	162.540
Bijdrage aan NWO-TTW	26.401	- 2.972	23.429
Bijdrage aan medeoverheden	37.346	1.321	38.667
MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT)	37.346	1.321	38.667
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	478.297	22.214	500.511
Internationaal Innoveren	60.357	- 1.111	59.246
PPS toeslag	216.705	3.603	220.308
TO2 (excl. TNO)	57.964	5.038	63.002
Topsectoren overig	13.863	3.983	17.846
Ruimtevaart (ESA)	78.922	6.759	85.681
Bijdrage NBTC	9.795	644	10.439
Overige bijdragen aan organisaties	5.338	846	6.184
Economische ontwikkeling en technologie	1.951	321	2.272
EU-cofinanciering JTF	19.000	1.106	20.106
Faciliteiten toegepast onderzoek TO2 en RKI	7.000	1.025	8.025
NGF - project NXTGEN Ruimtevaart	7.402		7.402
Ontvangsten	361.949	514	362.463
Luchtvaartkredietfaciliteit	1.809		1.809
Rijksoctrooiwet	47.041		47.041
Eurostars	4.250		4.250
F-35	10.576		10.576
Diverse ontvangsten	1.240	514	1.754
Bedrijfssteun	43.033		43.033
Tegemoetkoming vaste lasten	200.000		200.000
Ontvangsten verduurzaming industrie	0		0
BMKB	28.000		28.000
BMKB groen	5.000		5.000
Groefaciliteit	8.000		8.000
Garantie Ondernemingsfinanciering	13.000		13.000
Tegemoetkoming Energiekosten	0		0

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties Suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Brexit Adjustment Reserve	0		0

Tabel 5 Uitsplitsing verplichtingen (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	5.664.517	- 284.290	5.380.227
<i>waarvan</i> garantieverplichtingen	1.250.000	0	1.250.000
<i>waarvan</i> overige verplichtingen	4.414.517	- 284.290	4.130.227

Toelichting

Verplichtingen

Het verplichtingenbedrag in 2023 is verlaagd met € 284,3 mln. Dit is het saldo van met name de volgende mutaties:

- Er wordt € 242,1 mln aan verplichtingenbudget van de NIKI-regeling verschoven van 2023 naar 2024 ten gevolge van latere publicatie en openstelling van deze regeling in verband met vertraging in de uitwerking hiervan.
- Het verplichtingenbudget voor de Tegemoetkoming energiekosten mkb (TEK) wordt met € 170 mln verlaagd.
- Het verplichtingenbudget voor TNO wordt verhoogd met € 16,3 mln in verband met additionele voor de rijksoverheid uit te voeren projecten.
- Het verplichtingenbudget voor de Kamer van Koophandel wordt verhoogd met € 12,9 mln, voornamelijk i.v.m. loon- en prijsbijstelling. Daarnaast worden er incidenteel middelen beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van het UBO-register.
- Het verplichtingenbudget voor ESA wordt in 2023 met € 55,8 mln verhoogd in verband met inschrijving op ESA-programma's naar aanleiding van de Ministeriele conferentie van de ESA in november 2022.

Uitgaven

Subsidies

Tegemoetkoming energiekosten mkb

Op basis van het gebruik van de subsidieregeling Tegemoetkoming energiekosten mkb (TEK) in de afgelopen maanden wordt de raming van de TEK neerwaarts bijgesteld. De verwachting is dat in totaal € 230 mln voor de TEK benodigd zal zijn, waarvoor € 330 mln in 2023 zal worden bevoorschot.

NGF-project QuantumDeltaNL

Deze mutatie betreft een actualisatie van het uitgavenbudget op basis van de uitbetalingen voor dit project.

Investerings Verduurzaming Industrie Klimaatfonds

Dit betreft een kasschuif van € 14,1 mln van 2023 naar 2024 voor de NIKI-regeling ten gevolge van latere publicatie en openstelling van deze regeling in verband met vertraging in de uitwerking hiervan.

Leningen

Qredits

Dit betreft een kasschuif die betrekken heeft op de time-out-arrangement (TOA). Het TOA-krediet is voor mkb-bedrijven die hard getroffen zijn door de coronacrisis en willen herstructureren. De TOA-regeling loopt tot 31 mei 2024, maar het budget van in totaal € 200 mln stond in 2022 en 2023. Daarom wordt € 30 mln verschoven van 2023 naar 2024.

Bijdrage aan ZBO's/RWT's

Bijdrage aan TNO

Het budget voor TNO wordt verhoogd met € 17,2 mln in verband met additionele voor de rijksoverheid uit te voeren projecten. Het gaat hierbij om zowel EZK als andere departementen. Waar het om andere departementen gaat, wordt het budget overgeboekt naar EZK, aangezien EZK penvoerend departement is in de relatie met TNO.

Kamer van Koophandel

Deze post betreft de Rijksbijdrage aan de Kamer van Koophandel. De mutatie bevat voornamelijk meerjarige loon- en prijsbijstelling. Daarnaast worden er incidenteel middelen beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van het UBO-register.

2.3 Beleidsartikel 3 Toekomstfonds

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 6 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 3 (bedragen x € 1.000)			
	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties Suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	294.068	130.458	424.526
Uitgaven	484.825	111.480	596.305
Subsidies (regelingen)	8.339	- 3.502	4.837
Smart Industry (subsidie)	678	- 245	433
Thematisch Technology Transfer	7.661	- 3.257	4.404
Leningen	457.350	114.447	571.797
Startups / MKB financiering			
Volledig revolverend			
Fund to Fund	78.763		78.763
ROM's	28.465		28.465
Dutch Future Fund	10.917		10.917
Deep Tech Fund	60.000		60.000
Fonds Alternatieve Financiering	22.157		22.157
Economische Veiligheid Fonds	0	50.000	50.000
European Tech Champions Initiative (ETCI)	0	100.000	100.000
Deels revolverend			
Innovatiekrediet	66.989	548	67.537
Risicokapitaal SEED	80.147	409	80.556
Vroege fase / informal investors	37.917	254	38.171
Start ups / MKB	0		0
Q4C	9.425	264	9.689
Investeringen in fundamenteel en toegepast onderzoek			
Met vermogensbehoud			
Investeringen in fundamenteel en toegepast onderzoek	0		0
Onco research	21.945	- 11.640	10.305
Smart Industry (leningen)	298		298
Thematische Technology Transfer	22.711	- 12.843	9.868
RegMed XB	12.545	- 12.545	0
Bijdrage aan agentschappen	19.136	535	19.671
Bijdrage RVO.nl	19.136	535	19.671
Ontvangsten	127.066	0	127.066
ROM's	27.166		27.166
Fund to Fund	65.550		65.550
DVI II	4.050		4.050
Investeringen in fundamenteel en toegepast onderzoek	0		0
Thematische Technology Transfer	0		0
Innovatiekredieten	20.000		20.000
SEED	10.300		10.300
Ontvangsten VFF	0		0

Tabel 7 Uitsplitsing verplichtingen (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	294.068	130.458	424.526
waarvan garantieverplichtingen			
waarvan overige verplichtingen	294.068	130.458	424.526

Toelichting

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget in 2023 is verhoogd met € 130,5 mln. Dit is het saldo van met name de volgende mutaties:

- Er is € 100 mln verplichtingenbudget toegevoegd ten behoeve van het Beschermingsfonds Economische veiligheid.
- Er is € 100 mln verplichtingenbudget toegevoegd ten behoeve van het European Tech Champions Initiative.
- Het verplichtingenbudget is met € 21,5 mln verlaagd als gevolg van een verplichtingschuif op het onderzoeksdeel van het Toekomstfonds. Hiervan heeft € 16,5 mln betrekking op RegMed XB.

Uitgaven

Leningen

Beschermingsfonds Economische Veiligheid

In de 1^e suppletoire begroting 2023 is op artikel 41 (Nog onverdeeld) van de EZK-begroting € 100 mln opgenomen voor een nieuw fonds ten behoeve van bescherming van strategische sectoren en technologieën. In deze suppletoire begroting Prinsjesdag wordt voor 2023 € 50 mln overgeheveld naar beleidsartikel 3. De Kamer wordt op korte termijn nader geïnformeerd over de vormgeving van het fonds.

European Tech Champions Initiative (ETCI)

Er is voor de deelname van Nederland aan het European Tech Champions Initiative (ETCI) fonds € 100 mln beschikbaar gesteld. Dit bedrag wordt gedekt met generale middelen en heeft geen effect op het EMU-saldo.

Onco Research

De tweede fase van de lening aan Onco wordt gefinancierd uit verschillende budgetten op het Toekomstfonds, waaronder het Toekomstfondskrediet OnderzoeksFaciliteiten (TOF). De middelen stonden grotendeels in het lopende begrotingsjaar, terwijl de uitbetaling aan Onco verspreid over een aantal jaren plaatsvindt. Met deze kasschuif wordt het kasritme goed gezet.

Thematische Technology Transfer

De uitfinanciering van de verplichtingen die via de TTT-regeling zijn aangegaan is later gestart dan gepland bij de start van het Toekomstfonds in 2014, waardoor de raming al een paar jaar voorloopt op de daadwerkelijke uitbetalingen. Met deze kasschuif wordt het kasritme goed gezet.

RegMed XB

De subsidiemodule regeneratieve geneeskunde wordt naar verwachting eind 2023 opengesteld. Dit is een aantal jaar later dan gepland vanwege vertraging in de uitwerking van de regeling. Deze kasschuif zorgt voor een realistischere raming.

2.4 Beleidsartikel 4 Een doelmatige energievoorziening en beperking van de klimaatverandering

Tabel 8 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 4 (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties Suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	26.236.083	308.547	26.544.630
Uitgaven	9.342.126	- 966.910	8.375.216
Subsidies (regelingen)	8.310.233	- 1.235.481	7.074.752
Missiegedriven Onderzoek Ontwikkeling en Innovatie (MOOI)	64.077	- 475	63.602
Hernieuwbare Energietransitie (HER+)	45.440	- 121	45.319
Energie-efficiency	2.368	256	2.624
Green Deals	500	- 38	462
Subsidieregeling Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI+)	93.802	- 16.576	77.226
Subsidieregeling Duurzame Scheepsbouw (SDS)	2.724	700	3.424
Projecten Klimaat en Energieakkoord	16.236	- 10.434	5.802
SDE	226.000	- 226.000	0
SDE+	1.121.731	- 636.456	485.275
SDE++	114.975	717.400	832.375
Aardwarmte	17.500	12.500	30.000
ISDE-regeling	380.320	211.000	591.320
Carbon Capture Storage (CCS)	3.170		3.170
Hoge Flux Reactor	6.401	39	6.440
Caribisch Nederland	23.944	- 2.167	21.777
Overige subsidies	26.572	66.325	92.897
Opschalingsinstrument waterstof	21.100	- 20.100	1.000
Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE)	2.000	- 2.000	0
Subsidieondersteuning verduurzaming MKB	15.800	- 10.311	5.489
IPCEI waterstof	224.038	- 48.314	175.724
Vulmaatregelen gasopslag	1.153.750	- 1.083.750	70.000
MIEK	7.973	- 2.065	5.908
Schadeafhandeling mijnbouw Limburg	3.337		3.337
Maatschappelijke Investeringssubsidie Warmtenetten (MIW)	130.000		130.000
NGF-project NieuweWarmteNu!	73.415	- 55.595	17.820
Tegemoetkoming energieprijzen 2022	0	9.345	9.345
Tijdelijk prijsplafond energie kleinverbruikers 2023	3.629.760	168.070	3.797.830
Compensatie aanbestedende diensten SEFE-contracten	0	20.000	20.000
Tegemoetkoming blokaansluitingen	861.300	- 347.965	513.335
Uitbreiding ontwikkelfonds energiecoöperaties warmteprojecten	0	26.551	26.551
Investerings waterstofbackbone	42.000	- 5.300	36.700
Leningen	74.000	10.000	84.000
Lening EBN	9.000	10.000	19.000
Lening InvestNL	65.000		65.000
Garanties	175.600	0	175.600
Garantie CCS/Porthos	175.600	0	175.600
Opdrachten	85.331	11.464	96.795
Onderzoek mijnbouwbodembeweging	3.160	350	3.510

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties Suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
SodM onderzoek	1.917	- 3	1.914
Uitvoeringsagenda klimaat	473	- 320	153
Klimaat mondiaal	1.065	19	1.084
Onderzoek en opdrachten	46.325	18.918	65.243
Programma Opwek Energie op Rijksvastgoed (OER)	14.391		14.391
Energiehulp Oekraïne	18.000	- 7.500	10.500
Bijdrage aan agentschappen	142.445	3.868	146.313
Bijdrage RVO.nl	115.494	5.720	121.214
Bijdrage Agentschap Telecom	5.042	- 241	4.801
Bijdrage NEa	17.240	- 2.026	15.214
Bijdrage KNMI	1.545	289	1.834
Bijdrage NVWA	914	54	968
Bijdrage RIVM	7	- 7	0
Bijdrage RWS	2.203	79	2.282
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	152.507	- 635	151.872
Doorsluis COVA-heffing	111.000	- 2.361	108.639
TNO kerndepartement	39.716	1.608	41.324
TNO SodM	1.791	118	1.909
Bijdrage aan medeoverheden	387.848	18.005	405.853
Uitkoopregeling	500	2.361	2.861
Regeling toezicht energiebesparingsplicht	12.848	920	13.768
Uitvoeringskosten klimaat medeoverheden	374.500	14.724	389.224
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	14.162	- 131	14.031
Nuclear Research Group (NRG)	7.770	612	8.382
Internationale contributies	2.229	- 21	2.208
PBL Rekenmeesterfunctie	2.156	285	2.441
ILT handhaving F-gassen	2.007	- 1.007	1.000
Storting begrotingsreserves	0	226.000	226.000
Storting in begrotingsreserve duurzame energie en klimaattransitie	0	226.000	226.000
Ontvangsten	4.596.812	- 2.155.040	2.441.772
Ontvangsten COVA	111.000		111.000
Opbrengst heffing ODE (SDE++)	225.000		225.000
Ontvangsten zoutwinning	2.511		2.511
Onttrekking reserve duurzame energie en klimaattransitie	454.186		454.186
ETS-ontvangsten	1.400.000	- 50.000	1.350.000
Diverse ontvangsten	40.615	194.960	235.575
Ontvangsten WOZ	63.500		63.500
Heffing gasleveringszekerheid	0		0
Ontvangsten lening EBN Bergermeer	2.300.000	- 2.300.000	0

Tabel 9 Uitsplitsing verplichtingen (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties Suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	26.236.083	308.547	26.544.630
waarvan garantieverplichtingen	197.200	0	197.200
waarvan overige verplichtingen	26.038.883	308.547	26.347.430

Toelichting

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget wordt per saldo met € 308,5 mln verhoogd. Dit saldo is het resultaat van verschillende verhogingen en verlagingen van verplichtingenbudgetten.

Ophogingen (groter dan € 10 mln):

- HER+ (€ 10,6 mln) omdat er meer verplichtingen worden verwacht dan aan budget beschikbaar is.
- SDE+ (178,7 mln), vooral ter financiering van de extra locatieonderzoeken door RVO voor windparken op zee (€ 128,7 mln) en een verplichtingschuif uit 2024 en 2025 naar 2023 (€ 50 mln).
- Aardwarmte (€ 12,5 mln), dit betreft de financiering van de uitbreiding van het SCAN-programma van EBN.
- ISDE (€ 279,3 mln), vooral door toevoeging uit het Klimaatfonds van middelen voor isolatiemaatregelen en hybride warmtepompen (€ 163 mln) en door overheveling van budget van het ministerie van BZK voor isolatiemaatregelen (€ 48 mln). Daarnaast is € 68,3 mln vanuit het SDE+-budget toegevoegd (zie bij Verlagingen).
- Overige subsidies (€ 71,3 mln) door toevoeging van middelen (€ 60 mln) uit het Klimaatfonds voor de Correctieregeling duurzame warmte (motie-Grinwis) en het toevoegen van middelen uit de Aanvullende Post bij Financiën voor het versnellen van CCS-onderzoek door EBN (€ 11,3 mln).
- Tijdelijk prijsplafond energie kleinverbruikers 2023 (€ 83,3 mln), omdat er op het prijsplafond 2023 sprake is van een tekort ten opzichte van het budget dat bij 1^e suppletoire begroting naar beneden is bijgesteld op basis van ramingen.
- Compensatie aanbestedende diensten SEFE-contracten (€ 20 mln), zie ook bij Uitgaven.
- Uitbreiding ontwikkelfonds energiecoöperaties warmteprojecten (€ 26,6 mln): zie bij Uitgaven.
- Lening EBN (€ 32 mln) ter financiering van een lening aan EBN voor deelname aan de volgende fase van het CCS-project Aramis.
- Uitvoeringskosten klimaat medeoverheden (€ 689,7 mln): omdat RVO de verplichtingen voor de Specifieke Uitkeringen (SPUK's) aan de medeoverheden ter financiering van de uitvoering van hun klimaatbeleid in 2023 in één keer is aangegaan voor de periode 2023-2025, is een schuif van verplichtingenbudget van 2025 naar 2023 doorgevoerd. Daarnaast is € 16,1 mln aan loon- en prijsbijstelling aan het budget toegevoegd.
- Storting in begrotingsreserve duurzame energie en klimaattransitie (€ 226 mln): om overtollig SDE-budget in de reserve te kunnen storten (zie ook bij Uitgaven) is € 226 mln vanuit het SDE++-budget naar het budget voor de storting in de reserves geschoven.

Verlagingen (groter dan € 10 mln):

- Projecten Klimaatakkoord (€ 10,4 mln), voornamelijk door overheveling van budget naar artikel 40 voor de Wetenschappelijke Klimaatraad en het CPB en voor klimaatcommunicatie en naar het ministerie van IenW voor extra middelen voor het PBL.
- SDE++ (€ 550,2 mln) ter financiering van het tekort op de locatieonderzoeken (€ 1.328,7 mln, zie boven bij verhogingen), de compensatie van aanbestedende diensten die hun contract met SEFE Energy in 2022 hadden beëindigd (€ 74 mln), het tekort op de ISDE (€ 68,3 mln) en de uitbreiding van het SCAN-programma (€ 12,5 mln). Daarnaast is € 226

- mln overgeheveld naar het instrument storting in begrotingsreserve duurzame energie en klimaattransitie om de storting van overtollige SDE-budget (zie bij uitgaven) mogelijk te maken.
- Opschalingsinstrument waterstof (€ 248,9 mln), dit budget was in 2022 als voorfinanciering gedekt uit het DEI+-budget en wordt nu, nadat er eerst een verplichtingschuif naar 2024 en verder is doorgevoerd, weer teruggeheveld naar het DEI+-budget omdat voor opschaling waterstof vanaf 2024 middelen uit het Klimaatfonds beschikbaar komen.
  - IPCEI Waterstof (€ 199 mln) door een verplichtingschuif van 2023 naar 2024.
  - Tegemoetkoming blokaansluitingen (€ 348 mln): zie bij Uitgaven.

Uitgaven

Subsidies

Demonstratieregeling Klimaat- en Energie-innovatie (DEI+)

Op de middelen voor de DEI+ vindt een kasschuif plaats van 2023 naar 2024 tot en met 2027. Daarnaast wordt uit de resterende loon- en prijsbijstelling op artikel 40 € 1,8 mln toegevoegd aan het DEI+-budget.

Projecten Klimaat en Energieakkoord

De verlaging van het budget betreft voornamelijk overhevelingen van budget naar artikel 40 voor de apparaatskosten van de Wetenschappelijke Klimaatraad en voor de extra kosten die het ministerie maakt voor de publiekscampagne (Zet Ook De Knop OM (ZODKO) en algemene klimaatcommunicatie. Ook wordt budget naar Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en het Centraal Planbureau (CPB) overgeheveld ter dekking van de extra kosten die door deze instellingen gemaakt worden voor aanvullend onderzoek en extra monitoring in het kader van het Klimaatakkoord.

SDE

Omdat door de hoge energieprijzen op de SDE-regeling in 2023 in het geheel geen uitgaven verwacht worden, wordt het gehele beschikbare kasbudget (€ 226 mln) in de reserve duurzame energie en klimaattransitie gestort.

SDE+

Voornamelijk ter financiering van de nadeelcompensatie voor de productiebeperking van kolencentrales wordt € 730 mln vanuit het SDE+-budget overgeheveld naar het SDE++-budget waar deze nadeelcompensatie uit gefinancierd wordt. Bovendien wordt vanuit het SDE+-budget € 74 mln vrijgemaakt om de aanbestedende diensten die in 2022 financieel nadeel hebben ondervonden doordat zij hun energiecontracten met SEFE Energy hebben opgezegd, financieel te compenseren. Ook vinden diverse overhevelingen naar andere departementen (LNV, IenW, J&V) plaats ter financiering van de inpassingskosten die deze departementen moeten maken als gevolg van de aanleg van windparken op zee. Ook wordt € 12,5 mln vanuit het SDE+-budget overgeheveld ter financiering van de voortzetting van het SCAN-programma van EBN.

Tegenover deze verlagingen van het budget staan ook enkele verhogingen. Zo worden ontvangsten van RVO op basis van terugbetaalde SDE(+/-)-subsidievoorschotten ingezet ter dekking van de hogere uitgaven van RVO op de financiering van locatieonderzoeken voor windparken op zee en voor de hogere voorschotbetaling in 2023 aan TenneT voor de aanleg van het net op zee.

SDE++

De hogere uitgaven op het SDE++-budget hebben voor het grootste deel betrekking op de financiering van de nadeelcompensatie voor de productiebeperking van kolencentrales. Zie ook bij SDE+.

Aardwarmte

Voor het SCAN-programma worden extra middelen gereserveerd om de kennis van de ondergrond verder uit te breiden. In 2023 bedraagt dit € 12,5 mln. Dekking vindt plaats uit het SDE+-budget.

ISDE-regeling

Vanuit het Klimaatfonds is € 140 mln toegevoegd aan het ISDE-budget als onderdeel van het Nationaal Isolatie Programma (NIP). Het doel van het NIP is het isoleren van 2,5 miljoen woningen in 2030 met de nadruk op de 1,5 miljoen slechtgeïsoleerde woningen. Naast deze Klimaatfondsmiddelen stelt het ministerie van BZK € 48 mln beschikbaar voor isolatiemaatregelen. Tenslotte wordt vanuit het Klimaatfonds ook € 23 mln beschikbaar gesteld ter stimulering van de aanschaf van hybride warmtepompen.

Overige subsidies

Ter uitvoering van de motie Grinwis-Erkens wordt € 60 mln gereserveerd voor de nader uit te werken correctieregeling duurzame warmte. Daarnaast wordt vanuit het Klimaatfonds in 2023 € 11,25 mln beschikbaar gesteld voor het versnellen van CCS-onderzoek door EBN. Tenslotte vindt een kasschuif van € 4,9 mln van 2023 naar 2027 plaats op het voor het WarmtelinQ-project beschikbare budget.

Opschalingsinstrument waterstof

In 2021 is het voor het opschalingsinstrument waterstof benodigde budget voorgefinancierd uit het DEI+-budget. Nu er middelen vanuit het Klimaatfonds beschikbaar komen voor waterstofprojecten kan het bedrag van de voorfinanciering weer toegevoegd worden aan het DEI+-budget. Daartoe wordt eerst het voor 2023 beschikbare kasbudget verschoven naar de jaren 2025 en 2026 en wordt het dan beschikbare kasbudget naar het DEI+-budget geschoven. Hier staat tegenover dat vanuit het Klimaatfonds € 1 mln aan het budget 2023 wordt toegevoegd voor het kennisplatform offshore elektrolyse en ketenbrede consortia.

Subsidie verduurzaming MKB (SVM)

Omdat de nieuwe openstelling van de SVM in 2023 vertraagd is, zal een groot deel van de betalingen hierop pas in 2024 plaatsvinden. Daarom wordt een groot deel van het voor 2023 beschikbare kasbudget met een kasschuif van € 9 mln naar 2024 geschoven. Ook wordt € 1,3 mln toegevoegd aan het uitvoeringsbudget van RVO ter financiering van de uitvoeringskosten van de regeling.

IPCEI waterstof

De verlaging van het budget voor IPCEI Waterstof wordt vooral veroorzaakt doordat Klimaatfondsmiddelen van de regeling IPCEI Waterstof golf 3 met een kasschuif van 2023 naar 2026 en 2027 worden geschoven.

Vulmaatregelen gasopslag

Op het budget 2023 voor de vulmaatregelen gasopslag Bergermeer is sprake van een meevaller van bijna € 730 mln. Omdat deze middelen generaal gedekt zijn, worden deze nu weer ingeleverd naar de algemene middelen. Op de resterende midelen vindt een kasschuif plaats van € 354 mln van 2023 naar 2024 en 2025.

NGF-project NieuweWarmteNu!

Om de kasbudgetten van het instrument NGF-project NieuweWarmteNu! in lijn te brengen met de verwachte uitfinanciering op de in 2023 aan te gane verplichtingen, wordt een kasschuif van 2023, 2024 en 2025 naar latere jaren doorgevoerd.

Tijdelijk prijsplafond energie kleinverbruikers 2023

De totale geraamde uitgaven aan het prijsplafond bedragen € 4,3 mld. Ondanks de gedaalde energieprijzen betekent dit een tegenvaller van € 0,3 mld ten opzichte van de raming die dit voorjaar is gemaakt door EZK. In het voorjaar is geraamd op basis van een verwacht prijs- en verbruiksverloop, waarbij foutief is gecorrigeerd voor de energiebelasting die geen deel uitmaakt van de plafondtarieven. Hierdoor is de toenmalige raming lager uitgevallen. De subsidie die RVO heeft uitgekeerd aan energieleveranciers tot en met augustus is inmiddels bekend. Op basis van deze realisatiecijfers kan een beter beeld worden geschetst van de kosten van het prijsplafond. De extrapolatie van de realisatiecijfers naar het restant van 2023 laat een tegenvaller zien ten opzichte van de raming van dit voorjaar. Aangezien de dekking van de uitgaven aan het energiepakket in het voorjaar zijn vastgezet leidt dit niet tot een additionele dekkingsopgave. Daarnaast vinden in 2024 bijstellingen en afrekeningen plaats die mogelijk leiden tot additionele uitgaven, waarvoor middelen benodigd zijn. Een deel van de middelen is derhalve geschoven naar 2024.

Compensatie aanbestedende diensten SEFE-contracten

Voor de SEFE-regeling (compensatie van aanbestedende diensten die in 2022 financieel nadeel hebben ondervonden doordat zij in navolging van de sancties tegen Rusland hun energiecontracten met SEFE Energy hebben opgezegd) die tot maart 2025 loopt, worden ook uitgaven verwacht in 2023 (€ 20 mln). Dit betreft een gedeelte van de € 74 mln die voor de regeling vanuit de SDE+ beschikbaar is gesteld (zie ook bij SDE+).

Tegemoetkoming blokaansluitingen

Omdat de uitgaven voor de regeling tegemoetkoming blokaansluitingen naar verwachting zullen meevallen, wordt het hiervoor in 2023 beschikbare budget met € 338 mln naar beneden bijgesteld. Ook wordt € 10 mln overgeheveld naar het ministerie van Financiën voor de uitvoeringskosten van de Belastingdienst voor het jaar 2023 van de regeling.

Uitbreiding ontwikkelfonds energiecoöperaties warmteprojecten

In 2023 wordt € 26,6 mln beschikbaar gesteld voor de pilot uitbreiding van het Ontwikkelfonds Energiecoöperaties voor warmteprojecten.

Leningen

Lening EBN

In 2023 zal een lening aan EBN worden verstrekt voor deelname in de FEED-fase van het Aramis-project, specifiek voor de ontwikkeling van de opslaglocaties. Het door EBN verkregen rendement op dit CCS-project zal worden gebruikt om deze lening af te lossen.

Opdrachten

Onderzoek en opdrachten

Aan het budget voor onderzoek en opdrachten worden Klimaatfondsmiddelen toegevoegd voor het onderzoek naar de nieuwbouw van kerncentrales, uitvoeringslasten en de ondersteuning van de ontwikkeling van Small Nuclear Reactors (SMR's). Daarnaast worden met een kasschuif middelen verschoven van 2023 naar 2024 en verder.

Energiehulp Oekraïne

Voor het herstel van de energie-infrastructuur in Oekraïne is € 18 mln gereserveerd. Hiervan wordt met een kasschuif € 7,5 mln naar 2024 geschoven, omdat de contracten van grote trajecten pas in het najaar van 2023 gesloten zullen worden en de daarmee samenhangende kasuitgaven daarom pas in 2024 zullen plaatsvinden.

Bijdrage aan medeoverheden

Uitvoeringskosten klimaat medeoverheden

Door alle nieuwe klimaatambities kent de overheid verhoogde uitvoeringslasten. Daarom zijn Klimaatfondsmiddelen beschikbaar gesteld voor het versterken van de capaciteit bij provincies en regiogemeenten om het voorbereidingstraject van netverzwaringen en -uitbreidingen te versnellen. Aan deze middelen wordt nu de loon- en prijsbijstelling 2023 toegevoegd. Daarnaast worden er Klimaatfondsmiddelen toegevoegd voor de verhoogde uitvoeringslasten van medeoverheden op het gebied van kernenergie.

Storting begrotingsreserves

Storting in begrotingsreserve duurzame energie en klimaattransitie

Omdat op de SDE-regeling in 2023 geen betalingen worden verwacht als gevolg van de gestegen energieprijzen (en het wegvallen van de onrendabele top), wordt het gehele in 2023 voor de SDE beschikbare kasbudget (€ 226 mln) in de reserve duurzame energie en klimaattransitie gestort.

Ontvangsten

ETS-ontvangsten

Op basis van de jaarlijkse actualisatie van de ETS-prijzen wordt de raming van de ETS-ontvangsten met € 50 mln naar beneden bijgesteld.

Diverse ontvangsten

RVO verwacht in 2023 circa € 192 mln meer te ontvangen aan terugbetaalde subsidievoorschotten op basis van de SDE, de SDE+ en de SDE++. Deze ontvangsten worden ingezet ter dekking van de hogere uitgaven van RVO op de uitfinanciering van locatieonderzoeken voor windparken op zee en voor de (veel) hogere voorschotbetaling in 2023 aan TenneT voor de aanleg van het net op zee. Daarnaast wordt de raming met bijna € 3 mln verhoogd door hogere ontvangsten op basis van doorberekening van planschadeuitkeringen aan initiatiefnemers van energieprojecten en door terugbetaling van in 2023 te veel verstrekt voorschot door de Rijksinspectie Digitale Infrastructuur (RDI).

Ontvangsten lening EBN Bergermeer

Op de begroting van artikel 4 stond nog een geraamde ontvangst in 2023 van € 2,3 mld als aflossing van de lening die in 2022 aan EBN is verstrekt voor het vullen van de gasopslag in Bergermeer. Maar omdat het in 2022 verstrekte voorschot op deze lening al eind 2022 (met rente) is terugbetaald komt de gehele ontvangstenraming voor 2023 te vervallen.

2.5 Beleidsartikel 5 Een veilig Groningen met perspectief

Tabel 10 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 5 (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties Suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	3.876.572	- 309.065	3.567.507
Uitgaven	3.898.355	- 309.065	3.589.290
Subsidies (regelingen)	572.441	55.139	627.580
Waardevermeerderingsregeling	105.984		105.984
Geestelijke bijstand	1.060		1.060
Duurzaam herstel	130.000	- 102.000	28.000
Woonbedrijf	3.507	139	3.646
Diverse subsidies versterken	119.677		119.677
Subsidieregelingen bestuurlijke afspraken	206.933	7.000	213.933
Huurderscompensatie	350		350
Nieuwbouwregeling	4.930		4.930
Uitbreiding bereik woningverbeteringssubsidie	0	150.000	150.000
(Schade)vergoeding	535.951	13.316	549.267
Vergoeding fysieke schade	329.946		329.946
Vergoeding waardedaling	67.500		67.500
Vergoeding immateriële schade	70.000		70.000
Commissie Bijzondere Situaties	5.040	- 581	4.459
Herbeoordeling waardedaling	17.500	- 469	17.031
Vastgelopen dossiers	28.351	- 5.682	22.669
Vergoeding zelf aangebrachte voorzieningen	6.814	48	6.862
Vergoeding schade door versterkingsmaatregelen	10.000		10.000
Knelpunten (bestuurlijke afspraken)	0	10.000	10.000
Versterken industrie	800		800
Knelpunten IMG	0	10.000	10.000
Opdrachten	2.178.776	- 389.853	1.788.923
Werkbudgetten	30.182	9.795	39.977
Versterkingsoperatie	831.525	16.852	848.377
Knelpunten (bestuurlijke afspraken)	40.157	- 16.000	24.157
Versterken industrie	241		241
Nieuwbouwregeling	0		0
Vergoeding Norg akkoord	1.276.671	- 420.000	856.671
Vastgelopen dossiers	0	4.500	4.500
Verduurzaming bij versterken	0	15.000	15.000
Vermogensverschaffing/-onttrekking	0	0	0
Kapitaalinjectie EBN	0		0
Bijdrage aan agentschappen	194.869	6.303	201.172
Bijdrage RVO.nl	192.787	5.815	198.602
Bijdrage aan bestuur Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG)	2.082	488	2.570
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	1.400	0	1.400
TNO publieke SDRA	1.400		1.400
Bijdrage aan medeoverheden	407.015	6.587	413.602

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties Suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Mkb-programma (bestuurlijke afspraken)	4.400		4.400
Nationaal Programma Groningen	135.249	2.846	138.095
Compensatie gemeenten en provincie (bestuurlijke afspraken)	14.969	681	15.650
Clustering en gebiedsfonds (bestuurlijke afspraken)	248.397	3.060	251.457
Sociaal-emotionele ondersteuning door gemeenten (bestuurlijke afspraken)	4.000		4.000
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	7.903	- 557	7.346
Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG)	3.098		3.098
Raad voor Rechtspraak	4.805	- 557	4.248
Ontvangsten	6.606.756	101.600	6.708.356
Ontvangsten Mijnbouwwet	3.163.000	20.000	3.183.000
Dividenduitkering EBN	2.300.000	81.600	2.381.600
Dividenduitkering GasTerra	3.600		3.600
Ontvangsten NAM fysieke schade	268.600		268.600
Ontvangsten NAM uitvoeringskosten schade	201.433		201.433
Ontvangsten NAM waardedaling	38.200		38.200
Ontvangsten NAM immateriële schade	55.700		55.700
Ontvangsten NAM publieke SDRA	2.827		2.827
Ontvangsten NAM versterken industrie	2.843		2.843
Ontvangsten NAM versterkingsoperatie	540.623		540.623
Nationaal Programma Groningen (bijdrage NAM)	25.000		25.000
Ontvangsten NAM Nieuwbouwingeregeling	4.930		4.930

Tabel 11 Uitsplitsing verplichtingen (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	3.876.572	- 309.065	3.567.507
waarvan garantieverplichtingen			
waarvan overige verplichtingen	3.876.572	- 309.065	3.567.507

Toelichting verplichtingen en uitgaven

Subsidies

Duurzaam Herstel

Duurzaam schadeherstel zal deel gaan uitmaken van de versterkings- en hersteloperatie (Kamerstuk [33 529, nr. 948](#)). Vanwege de latere start van duurzaam herstel schuiven middelen voor duurzaam herstel door naar latere jaren.

Subsidieregelingen bestuurlijke afspraken

Er is € 7 mln toegevoegd aan de subsidieregelingen bestuurlijke afspraken. Hiervan is € 6 mln afkomstig van het instrument voor knelpunten in de categorie opdrachten en € 1 mln afkomstig van het instrument voor vastgelopen dossiers in de categorie (schade)vergoedingen.

Uitbreiding bereik woningverbeteringssubsidie

Zoals aangekondigd in *Nij Begun* wordt de bestaande subsidieregeling voor verduurzaming en verbetering (voor eigenaren van woningen die geen onderdeel zijn van het versterkingsprogramma van NCG) uitgebreid

met 28 extra postcodegebieden aan de randen van het huidige toepassingsgebied (maatregel 30). Hiervoor is € 150 miljoen toegevoegd aan de EZK-begroting.

(Schade)vergoedingen

Vastgelopen dossiers

Voor de vastgelopen dossiers die NCG oppakt is € 4,5 mln overgeheveld naar het instrument hiervoor onder opdrachten en € 1 mln naar het instrument onder subsidies. Er is € 0,182 overgeheveld naar bijdrage RVO voor uitvoeringskosten van het IMG.

Knelpunten (bestuurlijke afspraken)

Er is € 10 mln toegevoegd aan het instrument onder schadevergoedingen, deze middelen zijn afkomstig van het instrument onder opdrachten.

Knelpunten IMG

In de kabinetsreactie op de parlementaire enquête is aangekondigd dat het IMG de bevoegdheid krijgt om individuele knelpunten in de schadeafhandeling voortvarender op te lossen (maatregel 4 uit *Nij Begun*). Hiervoor is meerjarig in totaal € 70 mln gereserveerd. Daarvan is € 10 mln voor 2023 naar de EZK-begroting overgeheveld vanaf de Aanvullende Post.

Opdrachten

Werkbudgetten

Aan de diverse werkbudgetten op artikel 5 is € 9,8 mln toegevoegd voor 2023. Er is onder andere € 3,6 mln toegevoegd vanuit de Aanvullende Post voor de uitvoering van diverse PEGA-maatregelen. Ook worden er middelen overgeheveld naar de begroting van de Nationale Ombudsman voor de werkzaamheden in het aardbevingsgebied en wordt loon- en prijsbijstelling uitgekeerd over het werkbudget.

Versterkingsoperatie

Op artikel 5 staat de kosten voor de versterkingsoperatie (de uitvoeringskosten staan op artikel 40). Er wordt voor 2023 € 16,9 mln toegevoegd aan de middelen voor de versterkingsoperatie waarvan o.a. € 11 mln voor het aanbieden van maatwerk ten behoeve van sloop/nieuwbouw en € 5 mln voor het bieden van overig maatwerk in de versterkingsoperatie.

Knelpunten (bestuurlijke afspraken)

In het kader van de bestuurlijke afspraken uit 2020 is meerjarig € 100 mln gereserveerd voor het oplossen van knelpunten in de versterkingsoperatie. Er is € 16 mln afgeboekt van het instrument voor knelpunten in deze categorie. Daarvan is € 10 mln opgeboekt op het instrument voor knelpunten in de categorie (schade)vergoedingen en € 6 mln in de categorie subsidies, op het instrument subsidies bestuurlijke afspraken.

Vergoeding Norg akkoord

Vanwege de gedaalde gasprijs is de vergoeding op basis van het Norg akkoord met € 420 mln naar beneden bijgesteld.

Vastgelopen dossiers

Er is € 4,5 mln toegevoegd aan het instrument voor vastgelopen dossiers in deze categorie. Deze middelen zijn afkomsten van het instrument voor vastgelopen dossiers onder (schade)vergoedingen.

Verduurzaming bij versterken

Vanuit de PEGA-middelen op de Aanvullende Post is voor dit jaar € 15 mln toegevoegd aan de EZK-begroting voor het meenemen van verduurzamingsmaatregelen bij de uitvoering van de versterkingsoperatie.

Bijdrage aan agentschappen

Bijdrage RVO

RVO voert in opdracht van de IMG de schadeafhandeling uit. Er is voor dit jaar € 5,8 mln toegevoegd voor de uitvoeringskosten van commissie bijzondere situaties en de uitvoeringskosten voor herbeoordeling waardedaling, duurzaam herstel en vastgelopen dossiers (voor zover uitgevoerd door IMG).

Bijdrage aan bestuur Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG)

Het budget voor het IMG-bestuur is verhoogd met € 0,488 mln, omdat de door het IMG-bestuur begrote kosten het huidige beschikbare budget op de EZK-begroting overstijgen.

Bijdrage aan medeoverheden

Nationaal Programma Groningen

Er is voor dit jaar € 2,8 mln prijsbijstelling toegevoegd aan het budget voor het Nationaal Programma Groningen.

Compensatie gemeenten en provincie (bestuurlijke afspraken)

Er is voor dit jaar € 0,681 mln loonbijstelling toegevoegd aan het budget voor de compensatie van gemeenten en provincie.

Clustering en gebiedsfonds (bestuurlijke afspraken)

Er is voor dit jaar € 3,1 mln prijsbijstelling toegevoegd aan het budget voor clustering en het gebiedsfonds.

Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties

Raad voor de Rechtspraak

Rechtbanken in Noord-Nederland doen uitspraak in beroepszaken naar aanleiding van beschikkingen van het IMG voor fysieke schade, waardedaling of immateriële schade. Er is € 0,557 mln overgeheveld naar de begroting van het ministerie van Justitie en Veiligheid ter dekking van de kosten van aardbevingszaken in 2022.

Ontvangsten

Ontvangsten Mijnbouwwet

De ontvangsten Mijnbouwwet worden met € 20 mln naar boven bijgesteld op basis van realisatiecijfers van de Belastingdienst, die deze heffingen int.

Dividend EBN

Deze bijstelling van € 81,6 mln komt grotendeels door het extra dividend dat EBN uitkeert in het kader van de vulopdracht voor gasopslag Bergermeer. Over vulseizoen 2022-2023 heeft EBN winst gemaakt.

2.6 Beleidsartikel 6 Bijdrage Nationaal Groeifonds

Tabel 12 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 6 (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties Suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	7.259.904	- 7.089.904	170.000
Uitgaven	1.025.768	- 1.015.768	10.000
Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken	1.025.768	- 1.015.768	10.000
Bijdrage aan het Nationaal Groeifonds	1.025.768	- 1.015.768	10.000
Ontvangsten	0	0	0

Tabel 13 Uitsplitsing verplichtingen (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	7.259.904	- 7.089.904	170.000
<i>waarvan</i> garantieverplichtingen			
<i>waarvan</i> overige verplichtingen	7.259.904	- 7.089.904	170.000

Toelichting

Alle voor 2023 resterende middelen zijn doorgeschoven naar latere jaren op basis van de 100%-eindejaarsmarge, met twee uitzonderingen. Ten eerste is € 170 mln verplichtingenruimte overgebleven voor de twee projecten die een toekenning kregen via de subsidieregeling Nationaal Groeifonds in de derde ronde, te weten *Charging Energy Hubs* en *Groeien met Groen Staal*. Voor dat laatste project zijn ook kasmiddelen overgebleven. Deze toekenningen en de hoogte van de subsidie zijn nog onder voorbehoud van een detailcheck van RVO en het besluit van de Minister van EZK.

3 Niet-beleidsartikelen

3.1 Artikel 40 Apparaat

Tabel 14 Apparaatsuitgaven Kerndepartement (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (4) = (2) + (3)
Verplichtingen	749.603	69.985	819.588
Uitgaven	749.603	69.985	819.588
<i>Personele uitgaven</i>	<i>419.695</i>	<i>38.451</i>	<i>458.146</i>
eigen personeel	380.360	33.738	414.098
inhuur externen	16.721	5.438	22.159
overige personele uitgaven	22.614	- 725	21.889
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>164.954</i>	<i>15.767</i>	<i>180.721</i>
ICT	27.683	- 16.770	10.913
bijdrage aan SSO's	13.382	0	13.382
DICTU	19.588	26	19.614
overige materiële uitgaven	104.301	32.511	136.812
Ontvangsten	151.181	0	151.181
ACM	18.149		18.149
SoDM	1.350		1.350
CPB	1.643		1.643
kerndepartement	19.685		19.685
NCG	110.354		110.354

Toelichting

Personele uitgaven

Er is € 33,7 mln toegevoegd aan de budgetten van het eigen personeel van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Deze toevoeging komt onder andere door de loonbijstelling (ca € 15 mln) en een toevoeging voor de Wetenschappelijke Klimaatraad (€ 1,7 mln). Ook is er € 2,9 mln beschikbaar voor de oprichting van de directie Verduurzaming Industrie.

Materiële uitgaven

Er is € 15,8 mln toegevoegd aan de materiële budgetten. Deze toevoeging van budgetten komt onder andere door de prijsbijstelling (circa € 4,8 mln). Ook is er ongeveer € 1,5 mln overgekomen van BZK naar EZK wegens het programma HRM in het inkoopdomein. Daarnaast is er € 7,5 mln beschikbaar aan materiële budgetten voor de publiekscampagne «Zet De Knop Om» (ZODKO). Het budget voor ICT is met € 16,8 mln afgenomen. Circa € 5,5 mln hiervan komt door een overboeking naar LNV ten behoeve van het programma Til voor 2023 tot en met 2026. Daarnaast is € 11,3 mln aangewend van het ICT-ontwikkelsbudget.

3.2 Artikel 41 Nog onverdeeld

Tabel 15 Nog onderdeel (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Verplichtingen	322.701	0	0
Uitgaven	322.701	0	0
<i>Loonbijstelling</i>	<i>95.339</i>	<i>- 95.339</i>	<i>0</i>
programma	95.339	- 95.339	0
apparaat	0	0	0
<i>Prijsbijstelling</i>	<i>127.362</i>	<i>- 127.362</i>	<i>0</i>
programma	127.362	- 127.362	0
apparaat	0	0	0
Beschermingsfonds economische veiligheid	100.000	- 100.000	0
Onvoorzien		0	0
Ontvangsten	0	0	0

Toelichting

Loon- en prijsbijstelling

Betreft de verdeling van de loon- en prijsbijstellingstranche 2023 over relevante artikelonderdelen

Beschermingsfonds economische veiligheid

De middelen voor het beschermingsfonds economische veiligheid die bij voorjaarsbesluitvorming zijn gereserveerd op artikel 41 worden in deze begroting overgeheveld naar artikel 3 Toekomstfonds.